

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อศึกษากิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 4 โครงการ ประกอบด้วยโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โครงการพืชผักสวนครัวในโรงเรียน โครงการสุขภาพอาหารในโรงเรียน และโครงการโภชนศึกษาในโรงเรียน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการทั้ง 4 โครงการ ซึ่งวิธีดำเนินการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ประชากรที่ศึกษาและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการทั้ง 4 โครงการ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเปิดสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2542 รวมทั้งสิ้น 73 โรงเรียน

เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นตัวแทนของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยของการสุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการคำนวณตามสูตรของยามานะ (Yamane, 1973) (ภาคผนวก ก)

ผลของการคำนวณได้โรงเรียนจำนวน 62 โรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนทุกคนและครูที่รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการทั้ง 4 โครงการใน 62 โรงเรียน จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน เช่น จำนวนครูและจำนวนนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และการปฏิบัติกิจกรรมโภชนาการใน 4 โครงการ จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการดำเนินงานกิจกรรมโภชนาการใน 4 โครงการ เช่น การจัดกิจกรรม งบประมาณ คณะกรรมการ การอบรม ระยะเวลาดำเนินงาน การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ จำนวน 11 ข้อ

2. แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาที่รับผิดชอบโครงการ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา การได้รับการอบรม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เช่น การจัดตั้ง และหน้าที่ของคณะกรรมการ การจัดอาหารกลางวัน งบประมาณ การให้ความรู้แก่นักเรียน การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ จำนวน 10 ข้อ

3. แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการพืชผักสวนครัวในโรงเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาที่รับผิดชอบโครงการ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา การได้รับการอบรม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านกิจกรรมโครงการพืชผักสวนครัวในโรงเรียน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการและกองทุน พื้นที่จัดโครงการและความเพียงพอ การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น การนำผลผลิตไปใช้ การเผยแพร่ความรู้ให้ชุมชน การประเมินผล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ จำนวน 11 ข้อ

4. แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการสุขภาพอาหารในโรงเรียน ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาที่รับผิดชอบโครงการ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา การได้รับการอบรม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านกิจกรรมโครงการสุขภาพโภชนาการในโรงเรียน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ การจัดกิจกรรมสุขภาพโภชนาการ การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อ เสนอแนะ จำนวน 9 ข้อ

5. แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการโภชนศึกษาในโรงเรียนประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ ระยะเวลาที่รับผิดชอบโครงการ ระดับการศึกษา สาขาวิชาที่จบการศึกษา การได้รับการอบรม จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านกิจกรรมโครงการโภชนศึกษาในโรงเรียน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ การให้ความรู้ด้านโภชนศึกษา สื่อและแหล่งสนับสนุนของสื่อ การประเมินผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ จำนวน 9 ข้อ

โดยแบบสอบถามทั้งหมดมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด (ภาคผนวก ข)

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงตามเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทั้ง 5 ชุดที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาล สาธารณสุข 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านโภชนาการ 2 ท่าน ทำการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ความชัดเจนของข้อความและความครอบคลุมของเนื้อหาจากนั้น นำมาวิเคราะห์และคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา ดังนี้ (content validity index: cvi) (Waltz & Bausell, 1981) แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.88 แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.77 แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการพืชผักสวนครัว ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.95 แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการสุขภาพโภชนาการ ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.84 แบบสอบถามครูผู้รับผิดชอบโครงการโภชนศึกษา ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.88 (ภาคผนวก ก)

ภายหลังการปรับปรุงแก้ไข ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะของประชากรใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 20 โรงเรียน จากนั้นนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความชัดเจนทั้งในด้านลำดับคำถาม ความเหมาะสมทางด้านภาษาเพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการใน 4 โครงการ ซึ่งมีขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหน้าที่ราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อขออนุญาตในการเข้าไปรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ศึกษาชี้แจงผู้ช่วยรวบรวมข้อมูลที่จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาบริหารการศึกษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จนมีความเข้าใจและสามารถใช้แบบสอบถามได้อย่างถูกต้อง

3. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยรวบรวมข้อมูลดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมโภชนาการ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งแจกแบบสอบถามและนัดหมายวันในการรับแบบสอบถามคืน

4. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยรวบรวมข้อมูลดำเนินการเก็บแบบสอบถาม พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ และความชัดเจนก่อนรับแบบสอบถามทั้งหมดกลับคืน หากแบบสอบถามที่ตอบไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาและผู้ช่วยรวบรวมข้อมูลสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้บริหารหรือครูที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามแล้วตอบให้สมบูรณ์เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows (Statistical Package for the Social Science for Windows) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างคู่มือลงรหัส (data coding) และป้อนข้อมูลเชิงปริมาณ (data entry)
2. ตรวจสอบความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ได้จากการป้อนข้อมูลและแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าว (data checking and editing)

3. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและกิจกรรมโภชนาการ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางและคำบรรยาย
4. ข้อมูลที่เป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรมโภชนาการ โดยการวิเคราะห์แยกประเภทข้อมูลตามหมวดหมู่ และนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย